

Een vergelijkbare investering in een distributiestructuur van bits heeft niet alleen een even groot positief effect op de uitvoerende sector, maar heeft daarboven een zeer groot effect op de economie in het algemeen.

Ik pleit er niet voor het besluit voor de aanleg van de Betuwelijn terug te draaien. Ik realiseer me ten volle dat er druk gelobbyd is en dat de regering zich niet meer terug zal trekken. Wel hoop ik dat de beleidsmakers bereid zullen zijn hoge bedragen te besteden om Nederland een Digi-Distributieland te laten worden. En daarbij gaat het niet alleen om geld, maar juist om een integraal plan dat Nederland op korte termijn prepareert op de digitale toekomst. Nederland heeft op dit moment namelijk nog de mogelijkheid om een prominente positie op de wereldmarkt te veroveren. Over een jaar of drie is die mogelijkheid verdwenen.

Toen in 1953 in Zeeland de dijken doorbraken waren we in staat om een Deltaplan te maken, te financieren en uit te voeren om te voorkomen dat een dergelijke grote ramp weer zou gebeuren. Omgerekend betrof dat een bedrag van meer dan 20 miljard gulden. Begin 1995 hielden de dijken langs de grote rivieren het maar net, en de Nederlandse overheid stak direct 650 miljoen gulden in de versterking van de belangrijkste dijken. Nu er een ontwikkeling op ons afkomt met grote gevolgen voor de economische structuur, de werkgelegenheid en vele segmenten in de samenleving moet Nederland in actie komen met een snelheid en met een kracht alsof de dijken het dreigen te begeven. De uitvoering van een Digi Deltaplan moet van Nederland in de 21e eeuw een echt Digi-distributieland te maken. Het plan bevat drie hoofdelementen.

1. Glasvezel naar ieder pand

Vroeg of laat gebeurt het. Dan zal, zoals nu naar ieder huis een (koperen) telefoonkabel loopt, een glasvezelkabel voor de verbinding tussen huis en buitenwereld zorgen. Ieder pand zal dan volwaardig aangesloten zijn op de elektronische snelweg. Of het telefoonnet, of het kabeltelevisienet wordt omgebouwd, maar glasvezel komt er.

Op dit moment liggen er al glasvezelkabels tussen centrales en grote bedrijven. Omdat het produceren, aanleggen en onderhouden van glasvezel duur is, wacht men nog even met de vervanging van de koperen kabels naar de huizen.

Bovendien hebben veel particulieren en veel bedrijven geen behoefte aan nieuwe bekabeling; de huidige voldoet prima. In nieuwe woonwijken treft PTT Telecom al wel voorbereidingen om het trekken van glasvezelkabel in de toekomst makkelijker te maken. Maar het verkeer dat de komende jaren over de kabel gaat is zeker niet voldoende om de investering in de massale aanleg van glasvezelkabel anno 1995 te rechtvaardigen. Vele beleidsmakers zien daarin een argument om de status quo maar te handhaven.

Als we zo dus rustig verder gaan, dan hebben we rond 2015 een glasvezelnet naar ieder huis. En daarmee zullen we ons in goed gezelschap bevinden van 10 tot 15 andere landen die in hetzelfde tempo bezig zijn als wij. Op deze wijze laten we echter een uitgelezen kans liggen om in de wereld van de bits een dominante plaats in te nemen. Ik wil echter niet 'één van de velen' maar 'eerste onder velen' zijn. U niet?

Wat er nodig is om te kunnen concurreren wordt duidelijk, als we kijken naar de kracht van Amerikaanse bedrijven op het gebied van nieuwe technologie. In de eerste plaats organiseren zij zich zodanig dat ze, nadat ze de ontwikkeling van de computers en software hebben gedomineerd, ook een dominante positie op de elektronische snelweg

kunnen innemen.

In de tweede plaats is het gebruik van technologie in het Amerikaanse bedrijfsleven veel gewoner dan in Nederlandse bedrijven. Ik denk dat dit indirect komt doordat de Amerikaanse markt zo'n 20 keer groter is dan de Nederlandse markt. Dat houdt in dat een Amerikaans bedrijf meer kans heeft om een nieuw produkt of een nieuwe dienst te verkopen. Succes levert tegelijk ook veel meer op.

Gevoegd bij de grotere ontvankelijkheid van de bevolking voor technologie en commercie leidde dit tot een koppositie van Amerikaanse bedrijven op alle ontwikkelingen rond de elektronische snelweg. Vergeet ook de houding van Clinton & Gore niet, die de investeringen in informatietechnologie stimuleren.

De meerderheid van alle aansluitingen op Internet is te vinden in de VS, hoewel dat ook nog vaak per koperen telefoonkabel plaatsvindt. Amerikaanse bedrijven die experimenteren met Internet bereiken dus ook een grote hoeveelheid potentiële afnemers. Daarom bieden al vrij veel bedrijven in de VS informatie of amusement via Internet aan. Vrijwel alle belangrijke kranten, tijdschriften en TV-zenders publiceren informatie op Internet en veel bedrijven onderhouden via Internet contact met hun klanten. Commerciële on-line-aanbieders als Compuserve, Prodigy en America on Line bieden bedrijven, die via de computer willen verkopen, al meer dan vijf miljoen afnemers (die ook echt kunnen afrekenen). Die ontvankelijkheid voor het gebruik van de computer is onder andere ook te zien aan de telefoons in Amerikaanse hotels. Die telefoons hebben een aparte data-aansluiting, zodat een gast met een computer en modem zeer gemakkelijk een verbinding kan leggen met Internet. Zelfs de telefoons in de vliegtuigen hebben dat, zodat ik vanuit het vliegtuig boven de VS met het programma CC-Mail mijn elektronische postbus bij Wegener in Apeldoorn kon bekijken, en antwoorden kon geven op de aan mij gestelde vragen.

In Nederland kennen we die situatie niet. Weliswaar wagen een aantal media en bedrijven al enkele pogingen, maar het gat met de VS is nog heel groot. De stimulans voor Nederlandse bedrijven is beperkt, omdat er nog weinig mensen aangesloten zijn op Internet en omdat de aangeslotenen vaak niet tot de juiste doelgroepen van een bedrijf behoren.

Ergo: als de elektronische snelweg echt doorbreekt, en bedrijven relaties kunnen leggen met potentiële klanten over de hele wereld, zijn de Amerikaanse bedrijven het best voorbereid op die taak. Zij hebben ruimschoots ervaring opgedaan en geleerd wat winst oplevert. De grote informatie-aanbieders vormen nu al allianties om de snelweg wereldwijd te domineren (Disney met ABC en Time-Warner met Turner bijvoorbeeld). De rest van de wereld legt in de eerste 25 jaar van de volgende eeuw glasvezelkabel aan, maar moet dan opboksen tegen de Amerikaanse hegemonie van aanbieders. Nederland zal tegen die tijd niet meer zijn dan een kleine pleisterplaats langs die snelweg. Dus we zullen snel en goed iets slims moeten doen om onze positie betekenisvol te versterken.

Gelukkig kunnen we gebruik maken van een interessante potentiële zwakte van de VS, omdat men daar niet gewend is, zoals in Nederland, grootschalige infrastructurele investeringen door de overheid te laten plegen. De Amerikanen huldigen veel meer het standpunt dat dergelijke investeringen maar door het bedrijfsleven moeten worden gedaan (telecommunicatie, telefoon, trein en bus zijn daar altijd al in particuliere handen geweest). Dus weten we zeker dat het ook daar nog even zal duren voordat het bedrijfsleven bereid

is om breed te investeren in glasvezelkabel. Dat zal naar verwachting in een aantal gebieden in de VS eerder gebeuren dan in Nederland, maar de totale dekking zal na een vijftal jaren in Nederland hoger zijn dan in de VS. En dat is nu net de ruimte die Nederland kan gebruiken om een voorsprong te nemen. Als wij erin slagen om een groot deel van de Nederlandse huizen voor het eind van deze eeuw aan te sluiten op glasvezelkabel, dan bieden we de Nederlandse bedrijven een grote potentiële afzetmarkt. Die paar jaar voorsprong op andere landen hebben we hard nodig om een vooraanstaande positie in de nieuwe wereldeconomie in te nemen. Een glasvezelkabelnet met een dekking van meer dan 50% in het jaar 2000 en met een dekking van 80% in 2002 is, met aanvullend flankerend beleid, een perfecte basis voor de versterking van de Nederlandse concurrentiepositie op de elektronische snelweg. En omdat bedrijven in Nederland dat niet uit zichzelf zo snel zullen aanleggen, moet er een vorm gevonden worden waarin dat toch gebeurt.

Ik stel voor dat de Nederlandse overheid per medio 1996 een bedrag van 20 miljard gulden vrijmaakt om geïnteresseerde exploitanten een glasvezelnet naar alle Nederlandse panden aan te laten leggen. Voor dit bedrag gelden de volgende condities:

- Het is een renteloze lening tot het jaar 2010. Daarna betaalt de exploitant de normale rente, en lost hij het bedrag af in een periode van bijvoorbeeld 20 jaar.

- De exploitant houdt er in de tarieven rekening mee dat hij een renteloze lening heeft gekregen. De kosten voor de gebruikers van het netwerk blijven dus zeer laag, om het gebruik te stimuleren. Pas na 2005 mag de exploitant geleidelijk de tarieven verhogen, zodat vanaf 2010 de rentebetaling en de aflossing kan geschieden.

De Nederlandse overheid krijgt haar geld dus, weliswaar met een renteverlies van 15 jaar, uiteindelijk weer terug. Deze aanpak heeft wel wat weg van de wijze waarop de overheid het bouwen van goedkope huurwoningen heeft gestimuleerd; per saldo een soort investering dat meer geld terugbrengt bij de overheid dan een Betuwelijn of de verliesfinanciering van bedrijven zoals Fokker.

Bovendien loopt de exploitant geen grote risico's en blijven de kosten voor gebruikers zeer beperkt. Een voorsprong van circa vijf jaar op de rest van de wereld is cruciaal om Nederland een centrale positie in de wereldeconomie van de 21e eeuw te laten innemen.

Waar haalt de Nederlandse overheid het geld vandaan, zult u zich afvragen. Als u het mij zou vragen, dan weet ik al waar de eerste acht miljard vandaan kan komen. Maar de kans dat de beslissing over de Betuwelijn teruggedraaid zal worden, acht ik zeer klein. Beseft u echter wel wat de overheid ontvangen heeft, en nog zal ontvangen, voor de verkoop van haar aandelen in KPN? De verkoop van de eerste tranche in 1994 en de tweede tranche in 1995 bracht bij elkaar meer dan 13 miljard gulden op. De resterende aandelen zijn in ieder geval ook nog 7 miljard gulden waard. Wat zou het niet prachtig zijn als de opbrengst van de verkoop van die aandelen, in totaal dus meer dan 20 miljard gulden, voor het Digi Deltaplan wordt aangewend! Dat de opbrengst van de KPN-aandelen de basis zal zijn van een gezonde economische structuur van Nederland in de 21e eeuw!

Maar glasvezel alleen is niet genoeg, er zullen ook aanvullende maatregelen genomen moeten worden.